

BAVNEN

**LOKALHISTORISK
FORENING FOR AABY SOGN**

37. årgang 2024

Meddelelse fra foreningen

Indbydelse til ordinær generalforsamling:

TORSDAG DEN 21. MARTS KL. 19,00

DGI HUSET - JENS MØLLERS VEJ 3

DAGSORDEN:

- 1: Valg af dirigent og stemmetællere
- 2: Bestyrelsens beretning ved fungerende formand Bjarne Thyrrstrup Nielsen
- 3: Regnskab ved kasserer Kaj Haugaard
- 4: Indkomne forslag
- 5: Valg til bestyrelsen
*På valg: Rise Ørtoft, Kaj Haugaard og Peter Mølgaard
(Alle villige til genvalg)*
- 6: Valg af to suppleanter
- 7: Valg af to revisorer
- 8: Eventuelt

Efter generalforsamlingen:

Aske Kristoffersen, lokalhistorisk konsulent i Jammerbugt Kommune, fortæller om Connect to Collect – hvordan man hjælper lokalarkiverne med at dokumentere nutiden.

Peter Mølgaard, bestyrelsesmedlem, fortæller om Munidorf og arbejdet med at etablere et formidlingscenter.

Der serveres kaffe te og brød

Forsiden: Containerudstillingen Den Korte Historie om Munidorf ankommer til Aabybro Centret.

Fra kulisse til rampelys

At Aabybro gennem det meste af besættelsestiden var hjemsted for et tysk ammunitionslager har for en stor del af lokalbefolkningen været ukendt. Men det er der det seneste år lavet om på, og fortællingen om Munidorf (tysk for ammunition – muni - og landsby – dorf) skal nu yderligere frem i lyset.

Lokalhistorisk Forening for Aaby Sogn med bestyrelsesmedlem Peter Mølgaard som den drivende kraft er med kommunalt tilsagn kommet et væsentligt skridt nærmere realisering af planer om at etablere et formidlingscenter om Munidorf og andre lokale historier fra besættelsen.

Formidlingscentret skal placeres i tilknytning til den betonbunker, der, næsten dækket af jord, ligger ved det tidligere rensningsanlæg på Viaduktvej, få meter fra jernbanebroen.

Planerne indebærer blandt andet en frigravning af bunkeren og etablering af en platform ovenpå den. Først når bunkeren er gravet fri, kan det besluttes, om den skal være åben og en del af formidlingen.

Det er foreningens forventning, at formidlingscentret, som økonomisk er støttet af en række fonde, vil blive et udflugtsmål for turister, historieinteresserede og byens borgere, ligesom det vil være oplagt for skoler at inddrage det i undervisningen om Anden Verdenskrig.

Fem udsolgte foredrag ved historiker og museumsinspektør Thor Bæch Pedersen, Nordjyske Museer, i efteråret 2023 og her i januar vidner om stor interesse for Munidorf og besættelsestiden. Interesserede havde også mulighed for at stifte bekendtskab med historien, da Nordjyske Museer i november gæstede Aabybro Centret med en udstilling om Munidorf. (Se forsiden)

Ammunitionslandsbyen blev etableret straks efter den tyske besættelse af Danmark. For tyskerne havde den kommunale flyveplads ved Rødslet - den vi nu kender som Aalborg Lufthavn/

Flyvestation Aalborg - stor strategisk betydning. Den skulle sikre tyskerne en mellemstation for togter til det nordlige Norge og rådighed over lufthavnen var en af de væsentligste grunde til, at tyskerne overhovedet besatte Danmark. Pladsen var af den grund et oplagt mål for engelske bombeangreb. Derfor havde tyskerne brug for et sikkert sted uden for flyvestationen til opmagasinering af ammunition.

At depotet blev placeret ved Aabybro var formentlig en ren tilfældighed.

Den tyske leder af udbygningen af flyvestationen fik sin nattesøvn i sit oprindelige logi i Nørresundby spoleret af engelske bombeangreb. Han indlogerede sig derfor i nogle uger på Afholdshotellet i Aabybro. Det menes at være i den forbindelse, at han blev opmærksom på arealet ved Ryå, som kort efter blev omdannet til byggeplads.

Præfabrikerede elementer blev fragtet fra Tyskland, og i løbet af få måneder blev Munidorf opført, stærkt sikret af pigtrådshegn og minefelter.

Udefra skulle Munidorf ligne en ganske almindelig dansk landsby med gårde, beboelseshuse og sågar en kirke. Det skulle sikre den mod engelske angreb, men kulisselandsbyen var reelt ammunitionslager med bomber og granater. En smalsporet jernbane fra stationen i Aabybro forbandt den via Engelandshus, Skeelslund og Haldager med lufthavnen i Nørresundby.

Husk kontingentbetaling

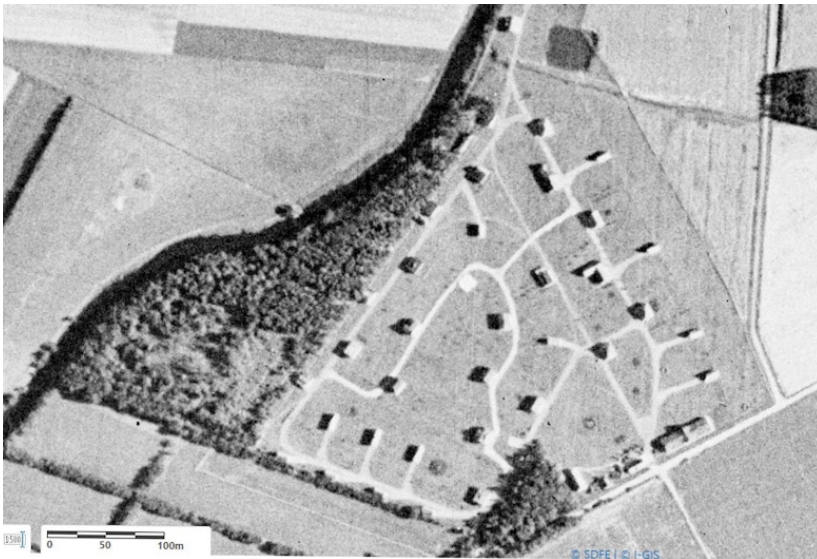
Kr. 50 for enlige og kr. 80 for husstand

**Benyt MobilePay nr. 558211 (Lokalhistorisk Forening)
eller**

Sparekassen Danmark - kontonr. 9070 1631529573

Bygningerne i Munidorf så tilforladelige ud på afstand.

Fra luften kunne Munidorf ligne en almindelig dansk landsby.

Munidorf rummede godt 40 barakbygninger og i hvert fald én betonbunker. Bunkeren er i dag det eneste umiddelbart synligt tilbageværende af ”landsbyen”. Men med metaldetektorer har blandt andre Peter Mølgaard i området, hvor Munidorf lå, fundet en række andre genstande fra besættelsestiden.

*Det eneste synlige levn fra Munidorf.
Bunkeren ligger ved Ryå mellem jernbanebroen og Thisted Landevej.*

I lokalhistorisk arkiv findes en beretning, som tømmer Jens Christian Michaelsen, der var en af de mange danskere, der fik beskæftigelse i Munidorf, skrev om sit arbejde med at bygge landsbyen.

Hans beretning blev i 1994 trykt her i medlemsbladet Bavn, og interesserede vil kunne læse den på lokalhistorisk forenings hjemmeside - www.arkivaaby.dk eller ved henvendelse på arkivet.

Du kan møde os hver mandag kl. 14-17

Den smalsporede jernbane forbandt stationen i Aabybro med Munidorf, hvorfra den fortsatte til lufthavnen.

Jernbanesporet slog et slag ned under jernbanebroen.

Munidorf og besættelsesmagtens andre anlæg ved Ryå i Aabybro var beskyttet af minefelter.

En tysk soldat ved et par af ammunitionslagerets store bomber.

En god og læselig Haandskrift

Da Folketinget åbnede i oktober 2023 var et af omdrejningspunkterne i statsminister Mette Frederiksens åbningstale folkeskolen og de mange mål for undervisningen, der gør det næsten umuligt for lærerne at agere efter egen vilje og vurdering. Skolen skal sættes fri, sagde statsministeren, der lagde op til at ni ud af ti bindende og vejledende mål for undervisningen skal droppes. Det svarer til mere end 3800 mål.

Så mange mål var der ikke at navigere i for lærer Jens Pedersen for 100 år siden, om end der også den gang blev stillet krav til undervisningens effekt og resultater. Det kan man blandt andet læse i Embedsbog for Skovengens Skole fra 1921. Embedsbogen gjaldt også for Aaby Søndre Skole, Biersted Skole, Nørhalne Østre skole og Nørhalne Moseskole. Skolerne havde to klasser, en første klasse for 7-10 årige og en anden klasse for de 11-14 årige.

Skoleskemaet for de i alt 44 elever i Skovengens Skole indeholdt religion, dansk, skrivning, regning, historie, geografi og sang med dansk som det dominerende fag med ni timer i første klasse i sommerhalvåret og fire i vinterhalvåret. For anden klasse var det fem timer i sommerhalvåret og ni i vinterhalvåret. Skrivning, der var et selvstændigt fag, var der to timer til i første klasse både sommer og vinter, mens anden klasse havde en time i skrivning om sommeren, to om vinteren.

Skrivning begyndte for de yngste med at øve tal og bogstaver. I anden klasse at ”En god og læselig Haandskrift tilstræbes.”

I første klasse var målet for danskundervisningen, at ”Børnene skal kunne læse i en let Læsebog med nogenlunde Sikkerhed, skrive af efter Bog, skrive en let Diktat og kunne Navne- og Udsagnsord. Stavning af opgivne Ord indøves flittigt.”

*Lærer Jens Pedersen yderst til venstre med eleverne i Skovengens Skole i 1922.
Yderst til højre med lyst sjal er Jens Pedersens hustru Hanne Pedersen.*

I anden klasse suppleres læsning og diktat med ”Genfortælling samt lette Fristile, det sidste dog kun, hvis Læreren finder det formålstjenligt.”

Regning var – ud fra antallet af undervisningstimer – sammen med religion skolens næstvigtigste fag. I hvert fag blev der undervist i fire timer i første klasse i sommerhalvåret mod to timer i vinterhalvåret. Anden klasse havde to timer i regning og religion om sommeren, fire i hvert af fagene i vinterhalvåret.

I regning begyndte de yngste i første klasse med ”Sammenlægning og Fradragning”, senere fulgte ”Gangeregning og Lighedeling med Tal indtil 1000; den lille Tabel læres nøjagtigt, Hovedregning indøves.”

I anden klasse var målet ”Sikkerhed i Behandlingen af Brøk og Decimalbrøk i forbindelse med Metersystemet. Øvelse i Hovedregning.”

Religionsundervisningen bød for de yngste på ”lette Fortællinger fra gamle og Ny Testamente” samt ”Hovedtræk fra Bibelhistorien.”

I anden klasse ”gl. Testamente til Rigets Deling, udvalgte Stykker af Matthæusevangeliet, de 10 Bud, Apostlenes Gerninger, Trosartiklerne, Ny Testaments Bibelhistorie, Fadervor og Sakramenterne. Desuden læres passende Salmer.”

Både geografi og historie var i første klasse på skemaet to timer i sommerhalvåret, men helt droppet i vinterhalvåret. I anden klasse var der en halv time til hvert fag i sommerhalvåret, to timer i vinterhalvåret, der strakte sig fra 1. november til 30. april. I den periode havde første klasse to ugentlige skoledage, anden klasse fire. Der var ikke så meget behov for børnenes arbejdskraft i landbruget i den del af året. Antallet af skoledage var stik omvendt i sommerhalvåret.

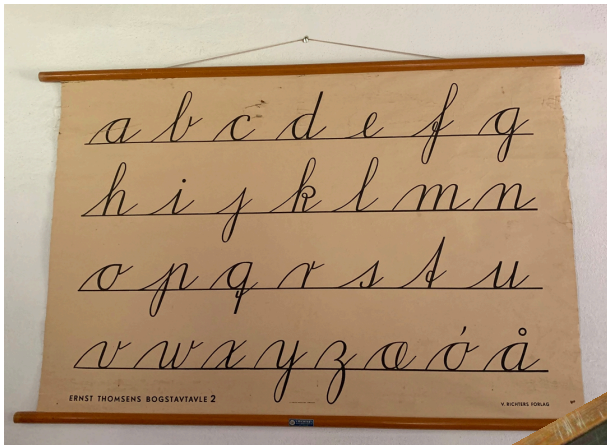

Skovenge Skole blev bygget og taget i brug 1890. De første 4-5 år dog kun som vinterskole - om sommeren gik børnene den lange vej til Aaby Nordre Skole. Skolen var en to-klasset skole og blev nedlagt, da Aabybro Centralskole blev taget i brug i 1955.

Embedsbogen lægger klare rammer for ferie og fridage. Der skulle undervises mindst 246 dage, så det samlede antal fridage udgjorde 119, søndage inklusive. I forhold til nyere tid var fastelavns mandag, Valdemarsdag – 15. juni da Dannebrog ifølge sagnet faldt ned fra himlen i Estland - og kongens fødselsdag skolefri.

Ordensreglementet stiller krav om udluftning i frikvartererne, at ”Gulvene holdes tætte og ferniserede,” og at borde, bænke og gulv vaskes dagligt, én gang om ugen med sæbevand.

Skolen skulle have to spyttekummer, som dagligt skulle renses og forsynes med vand. ”Det er forbudt at spytte på Gulvet.” Ligeledes var det forbudt at spytte på tavlen og renses den med hånden. ”Hvert Barn skal være forsynet med en Vadskeklud. Naar Tavlerne skal renses, vædes de med Svampen og renses med Vadskekluden.”

*Skifertavle til den enkelte elev.
Som skriveredskab anvendtes en såkaldt griffel.*

Stadig liv i 97-årigt anlæg

Med friluftsspil de seneste to somre har Aabybro Teater- og Kulturforening pustet nyt liv i Aabybro Lystanlæg, som gennem et halvt århundrede var centrum for kultur og idræt i Aabybro.

*Dette luftfoto er formentlig fra 1946.
Anlægget med fodboldbane nederst i venstre del af billedet.*

Anlægget blev etableret, da en gruppe aktive borgere 7. juni 1926 samledes på Afholdshotellet for at danne et selskab med det formål ”at fremskaffe og vedligeholde et Lystanlæg med Sportsplads i Aabybro på Gaardejer Chr. Christensen Jord ved Aalborg-Thisted Landevej,” som det hed i selskabets vedtægter.

Initiativtagerne havde inden mødet forhandlet med Chr. Christensen – Kræn Spilmand – om køb af fem tønder land, som hørte til hans ejendom Aabygaard, hvis stuehus stadig står i Vestergade.

I forlængelse af det stiftende møde tegnede de syv mænd sig for 401 aktier á 25,00 kr. og betalte de første afdrag á 2,50 kr. pr. aktie. I alt kom der 1137,50 kr. i kassen. Hovedaktionær var snedker-mester Jens Jensen med 97 aktier. Han blev også selskabets første formand og var gennem mange år en af hovedkræfterne i anlægget.

De øvrige seks medlemmer af initiativgruppen - og nu bestyrelsen - var købmand Carl Nissen (68 aktier), saddelmager Ejnar Christensen (39 aktier), købmand Joh. Pedersen (85 aktier), fabrikant A. H. Dahlstrup (48 aktier), skomager Otto Christensen (42 aktier) og realskolebestyrer Frede Okkels (15 aktier).

Ved frivilligt arbejde blev der på de hidtidige marker plantet træer, anlagt boldbane, sået blomsterbede, etableret stier og lavet stenhøj og hovedindgang ud til landevejen, nu Vestergade.

På et bestyrelsesmøde i april 1928 blev det aftalt at holde indvielsesfest med indbudte talere, og man opfordrede *"interesserede*

Anlægget blev etableret på marker, som havde hørt til Aabygaard, der så sådan ud i 1920.

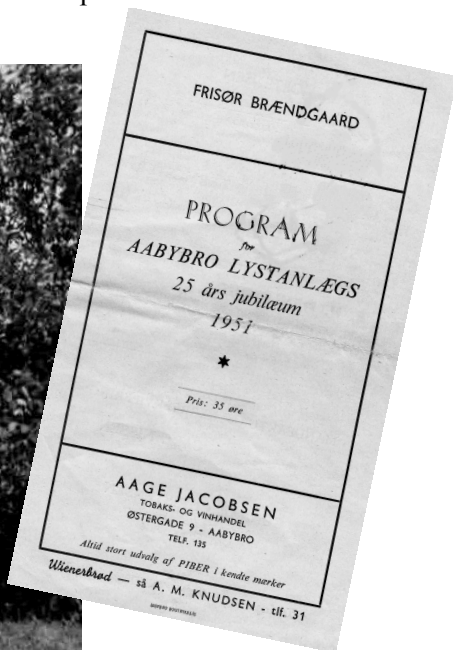
Forældre ad frivillig Vej at fremskaffe Pengemidler til Indretning af en Gyng og andre Legeapparater paa Legepladsen." Anlægget skulle være for store og små. Indvielsesfesten den sommer indbragte et overskud på 98,88 kr.

Udover nytægning af aktier kom anlæggets indtægter primært fra udleje af boldbanen. Her var Aabybro Højskole, Aabybro Realskole og Aabybro Boldklub primære brugere. I 1927 blev den årlige leje for disse tre brugere fastsat til henholdsvis 25 kr., 90 kr. og 75 kr. *"idet det er en forudsætning at Boldklub og Idrætsforening kun 3 á 4 Gange i Sommerens Løb kan vente Tilladelse til at tage Entré, og der vil til enhver Tid være gratis Adgang for Aktionærerne."* Denne betingelse i lejeaftalen blev 10 år senere justeret. I 1937 fik boldklubben *"Ret til at spærre for Adgang til Anlægget og kræve Entré af enhver – uanset om han er Aktionær eller ej – ca. 10 Gange i Løbet af Sommeren samt tillige en Extragang til en Sommerfest."*

Hovedindgangen ud til Vestergade som den så ud i 1932 – og stort set også i dag.

Ved anlæggets 25 års jubilæum i 1951 blev en ny friluftsscene indviet med "Eventyr på fodrejsen", og det var også i 50'erne, at der blev anlagt tennisbane, (den blev fjernet i 1968, da tennisklubben var gået i opløsning, og banen henlå i forfald) og boldklubben byggede klubhus. Overvejelser om at bygge idrætshal i tilknytning til anlægget blev aldrig til reelle planer.

Jubilæumsfesten gav Anlægget et overskud på kr. 2.992,98 kr. hvoraf de 727,58 kom fra friluftsfestforestillingen. Salg af program indbragte kr. 45,59.

Økonomien var anlæggets svage punkt. Bede og beplantning blev sværere og sværere at vedligeholde, og i 1963 bad man sognerådet om at bistå med gratis arbejdskraft, hvilket blev bevilget. Det var imidlertid ikke nok til at bevare anlægget i oprindelig form.

I 1970 blev der for første gang på et bestyrelsesmøde drøftet salg af anlægget til kommunen, og der skulle gå mindre end to år, inden

ejerskabet skiftede hænder. På en ekstraordinær generalforsamling 17. februar 1972 var der enighed om ”overdragelse til kommunen af lystanlægget til bebyggelse af plejehjem. Generalforsamlingen besluttede, at ned langs med østre side måtte der bygges, men med klausul, at grønt område ikke må bebygges, og desuden må det ikke udnyttes til nogen slags bebyggelse,” som det hedder i referatet fra den ekstraordinære og sidste generalforsamling.

Det omtalte grønne område, den tilbageværende del af det oprindelige anlæg, er et vinkelformet areal parallelt med Vestergade og mod nord parallelt med Anlægsvej, hvor friluftsscenen er placeret.

Kommunen overtog anlægget for 15.000 kroner. Ud af det beløb kunne indehavere af et gyldigt andelsbevis/aktie i anlægget få 37,50 kroner i kompensation pr. ejerandel. Hvad der så måtte være tilbage af de 15.000 kroner skulle bruges til udsmykning på plejehjemmet, der blev indviet fire år senere i 1976.

Billedet her er fra en forestilling i 1988 i anledning af 200 året for stavnsbåndets ophævelse.

Fra forestillingen "Robin Hood og hans lystige svende" - opført i Anlægget i 2022.

*I sommeren 2023 var Folk og røvere i Kardemmeby på programmet.
Foto: Arne Mejlholm*

Bette Dahl tog skraldet

Det var formentlig slet skjulte trusler fra myndighederne, der for næsten 80 år siden førte til, at der blev indført dagrenovation i Aabybro. Indtil da havde husholdningerne klaret sig på bedste beskub. Noget af affaldet blev dynget op bag egen ejendom og overladt til naturligt forfald og rotters appetit. Andet blev brændt.

En henvendelse fra Sundhedskommissionen om en undersøgelse af ”Byens Skarnkister” fik Aabybro Håndværker- og Borgerforening til at trække i arbejdstøjet.

På foreningens generalforsamling 29. april 1947 blev der nedsat et udvalg, der skulle søge at indføre dagrenovation i Aabybro. Udvalget, der bestod af gartner Ejvind Tobberup (formand), smedemester Helge Falborg (kasserer) og automekaniker Thomas Graven (sekretær), arbejdede hurtigt. Allerede ugen efter blev der holdt møde med Sundhedskommissionen, som gik med til at udskyde undersøgelsen af skarnkisterne, indtil man fandt ud af, hvor mange af byens borgere der ville være med i en renovationsordning.

Tegningen af interessenter forløb tilfredsstillende, og i maj 1947 fastlagde man kriterierne for renovationsordningen.

Akkurat som i dag var det et krav, at spandene var anbragt på et tilgængeligt sted, og det skulle være de lovbestemte skraldespande, eventuelt ukurante spande skulle enten anerkendes af udkøreren eller renovationsudvalget.

”Den ugentlige Tømning af Spandene, der skal foretages paa Ugens sidste 3 Dage, skal for Tidsrummet 1. April til 1. Oktober udføres inden Kl. 12 Middag og maa i den øvrige Aarstid udføres som heldagsarbejde, dog maa der aldrig køres Lørdag Eftermiddag og Helligdage.” hed det i udbudsbetingelserne.

To uger senere, 26. maj 1947, blev et tilbud fra vognmand Chr. Dahl Pedersen (Bette Dahl) antaget. Han tilbød at udføre arbejdet for 22 kr. årligt pr. husstand med 1 spand, 42 kr. for 2 spande og 60 kr. for 3 spande.

I kontrakten blev det krævet, at renovationsindsamlingen skulle foregå i en ”tæt og overdækket vogn.” Sådan en rådede Dahl ikke over, men der var tilsyneladende et konstruktivt samarbejde mellem vognmanden og renovationsudvalget. I hvert fald overdrog Dahl ”1 Stk. Fladvogn m. Automobilundervogn mod at Renovationsudvalget bekoster omforandringen af Vognen.”

Renovationsudvalget gav Dahl 200 kroner for vognen. Det er ikke helt klart, hvor meget det kostede at gøre den til skraldebil, men i Renovationsudvalgets regnskab for 1948 er værdien af vognen opgjort til 502 kroner og 4 øre. Det er heller ikke klart, om Dahl betalte Renovationsudvalget leje for vognen.

*Chr. Dahl Pedersen, Bette Dahl, med vogn og hesten Gulla, fik kontrakt på den første organiserede renovationsindsamling i Aabybro. Det var i 1947.
Billedet her er fra 1960*

Fra start var cirka 60 husstande tilmeldt ordningen; langt hovedparten kunne selvfølgelig klare sig med én spand. Tidligere højskoleforstander P. C. Poulsen skulle have tre spande til sin ejendom på Østergade, og det samme skulle smedemester Helge Falborg på Kattedamsvej.

Renovationsudvalget forsøgte tidligt at få skraldeindsamlingen gjort til en kommunal opgave, men det blev afslået af sognerådet, der imidlertid viste velvilje med et engangsbeløb.

”Det meddeles herved, at Sogneraadet har vedtaget at yde et Tilskud een Gang for alle paa 500 Kr. til Hjælp til Etablering af Dagrenovationen i Aabybro. Tilskuddet ydes under Forudsætning af, at det fortrinsvis kommer de mindrebemidlede Lodsejere tilgode. Beløbet kan hæves paa Kæmnerkontoret,” skrev sognerådet i juli 1947 til renovationsudvalget.

Hvor længe Udvalget for Dagrenovationen i Aabybro eksisterede og stod for skraldeindsamlingen er uvist. De to hovedkilder til denne artikel, Forhandlingsprotokol og medlemsliste for Udvalget for Dagrenovationen i Aabybro samt Kassebog for samme, dækker årene 1947 – 1954.

Den gamle genbrugsplads på Viaduktvej ved siden af rensningsanlægget.

Gamle Aaby ca. 1940

Nuværende bestyrelse

Fungerende formand: Bjarne T. Nielsen, Aaby Sdr. Gade 4
Tlf. 30 42 24 80 - Mail: btn50@live.dk

Kasserer: Kaj Haugaard, Kærvej 10
Tlf. 20 99 24 77 - Mail: kaj.haugaard.kh@gmail.com

Sekretær: Rise Ørtoft, Markedsvej 9
Tlf. 40 61 50 18 - Mail: riseogchr@gmail.com

Bestyrelsesmedlem: Kirsten Nørgaard, Caprifolievej 3
Tlf. 61 72 98 24 - Mail: leo@vildmosekartoflen.dk

Bestyrelsesmedlem: Nina Prebensen, Mortensgade 29
Tlf. 61 68 18 11 - Mail: nina.prebensen@me.com

Bestyrelsesmedlem: Peter Mølgaard, Perikumvej 1
Tlf. 40 94 44 68 - Mail: perikumvej1@gmail.com

Bestyrelsesmedlem: Peter Tordrup Larsen, Kirkevej 35
Tlf. 20 80 49 92 - Mail: tordrup57@gmail.com

LOKALHISTORISK FORENING
FOR AABY SOGN

Byfesttradition i arkivet

Flere end 800 fotografier fra et tidligere traditionsrigt element ved Aabybro Byfest, damefrokosten/hattefesten, blev i efteråret 2023 overdraget til Lokalhistorisk Arkiv. Giveren er Jørgen Nøhr Sørensen, der gennem en lang årrække med sit kamera dokumenterede festdeltagernes fantasirige hovedbeklædninger.

De mange billeder dækker perioden fra damefrokostens start i 1988 til 25 års jubilæumsfesten i 2012.

Fotografierne er sorteret efter årstal, men der er ikke navne på festdeltagerne. Interesserede er velkomne til at gennemse billederne, som for langt størstedelens vedkommende kun findes i papirform. Eventuelt kan man få enkelte scannet ind til eget brug.

Jørgen Nøhr Sørensen var i mange år lærer ved Aabybro skolevæsen, men i fritiden var han en ivrig fotograf. Han leverede i en lang periode billeder fra små og store begivenheder til blandt andet Aalborg Stiftstidende og de lokale ugeaviser Hanbo-Bladet og Aabybro-Posten.

Jørgen Nøhr Sørensen har skænket Lokalhistorisk Arkiv sine mange billeder fra byfestens damefrokoster gennem 25 år.

På billedet her er han flankeret af to frokostdeltagere.

